בהר – ל״ג בעומר

א. לויטן מנהג [1] צו לערנען פרקי אבות אין די שבתים צווישן פסח און שבועות, יעדן שבת אַ פרק, קומט אויס בכו״כ שנים — ווי היינטיקן יאָר [2] — אַז שבת פרשת בהר*[2] לערנט מען דעם פערטן פרק:

און ווי׳באלד אַז אַלע ענינים פון (מנהגי ישראל) תורה זיינען בדיוק, איז מובן, אַז דער פרק (רביעי) האָט אַ שייכות צו דער סדרה בהר וואָס מען לייענט דעם שבת [3].

אויך: אין געווייסע יאָרן איז ל״ג בעומר חל אין דער וואָך פון פ׳ בהר — ווי היינטיקן יאָר[2], און לויטן באַוואוסטן של״ה [4] — אַז יעדער מועד האָט אַ קישור מיט דער פרשה פון דער וואָך וועט ער איז חל — איז מובן, אַז ל״ג בעומר האָט אַ שייכות צו פ׳ בהר, ובמילא אויך — צום פערטן פרק איז אבות.

— געפינט מען [5] טאָקע אין היינטיקן פרק (משנה יג [6]) אַ מאמר פון ר׳ שמעון (בן יוחאי [7]) — „שלשה כתרים הן כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן״ — וואָס ל״ג בעומר איז דער יום ההסתלקות [8] ויום ההילולא [8*] פון רשב״י.

וי״ל, אַז דאָס וואָס פון די גאָר פילע מאמרים פון רשב״י, ביז אַז „בכל [9] פרק מפרקי המסכתות שבש״ס נזכר ר״ש ואפילו בכלים ובנגעים ועוקצין״, קומט אויס אַז מ׳לערנט אָט דעם מאמר פון רשב״י בסמיכות צו זיין יום הילולא, ווען „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו״ [10] שטייען אין זייער שלימות, כידוע [11], איז ווייל אין דעם מאמר הנ״ל דריקט זיך אויס (עיקר) ענינו פון רשב״י:

---

1) אדמו״ר הזקן בסידורו (ושם: נוהגין לומר פרקי אבות). וראה הנסמן בלקו״ש ח״ז ע׳ 175 הערה 1, 2.

2) תשל״ח.

*2) בחו״ל. משא״כ באו״א שקורין בשבת זו פ׳ בחוקותי.

3) ראה לקו״ש שם שייכות דפרשתנו למשנה יוד.

4) ר״פ וישב.

5) נוסף על השייכות דל״ג בעומר — שבו פסקה מיתת תלמידי רע״ק (טושו״ע ושו״ע אדה״ז או״ח סתצ״ג) על שלא נהגו כבוד זל״ז (יבמות סב, ב) — למשנה י״ב („יהי כבוד תלמידך כו׳ וכבוד חברך כו״). ועפמ״ש בחדא״ג מהרש״א יבמות שם ד״לא חש כ״א מהם על כבוד תורה של חבירו דאין כבוד אלא תורה״ — שייך גם למשנה ו׳ („כל המכבד את התורה כו״). וראה ג״כ אוה״ת בהר ס״ע קפז.

6) בסידור אדה״ז. ובש״ס ווילנא הוא משנה יב (ולכאורה הוא טה״ד דמוכח, שהרי חסרה שם משנה טו). ובכמה דפוסים דאבות — בשינוים.

וראה שער הכולל (פ״ל, ג) ש„אפשר שמזה הטעם הדפיסם אדמו״ר בסדור״ — לקבוע גירסא הנכונה (גם בנוגע לחלוקת המשניות. ראה לקו״ש ח״ד ע׳ 1175 בהערה).

7) דסתם ר״ש הוא רשב״י — רש״י ד״ה משמו שבועות ב, ב. פיה״מ להרמב״ם בהקדמה ד״ה „הפרק הששי״. ובנדו״ד מפורש הוא בילש״ס קהלת רמז תתקעג.

8) פע״ח שער ספה״ע פ״ז. סדור שער הל״ג בעומר. ובכ״מ.

*8) זח״ג רצו, ב. ועיי״כ זח״א ריח, א.

9) לקו״ת אחרי כח, א. וראה בהערות שבסו״ס לקו״ת הוצאת קה״ת עא, ב [בהוצאות תשד״מ ושלאח״ז — קכה, א].

10) לשון אדה״ז אגה״ק ביאור לסי׳ זך (קמז, סע״א).

11) אגה״ק סי׳ זך וביאורו. שם סי׳ כח. סדור שם (בנוגע לרשב״י) דש, סע״ב ואילך.

וע״פ הנ״ל — אַז ל״ג בעומר איז אויך פאַרבונדן מיטן תוכן פון פ׳ בהר — איז מסתבר, אַז דער מאמר פון רשב״י האָט אַ שייכות מיט פ׳ בהר.

ב. אין כללות פון אונזער סדרה געפינט מען צוויי קצוות:

די סדרה הויבט זיך אָן מיט דער מצוה פון שמיטה, וואָס איר קיום איז אין א״י, וואו אידן פירן זיך לויטן סדר פון „ארץ נושבת״, הנהגה ע״פ טבע — ביז אַז ע״פ תורה איז דאָ אַן אָרט אויף „כי תאמרו״, אויף דער שאלה „מה נאכל״ [12] (און מען ווייס אויך ניט ווי אַזוי מ׳וועט קענען מקיים זיין די מצוה פון שמיטה).

און נאָכדעם קומען פרשיות פון דער סדרה „על הסדר״ [13] פון נאָך אַ ירידה אין דעם ח״ו, ווי חז״ל [14] זאָגן, אַז די פרשיות באַווייזן דעם סדר הירידה ר״ל, ווי ס׳קען זיך אָנהויבן אַ דורכפאַל פון אַ אידן און דאָס זאָל דערגיין ביז צו תכלית הירידה — אַז ער פאַרקויפט זיך צו אַ נכרי (און נאָכמער — „לעקר משפחת גר״ [15], וואָס מיינט „הנמכר לע״א עצמה להיות לה שמש כו׳״ [16]) — אַ מצב וואו ס׳איז דאָ (לויט תורת אמת) אַ קס״ד באַ דעם אַז „הואיל ורבי מגלה עריות כו׳ עובד ע״א כו׳ מחלל שבת אף אני כמותו״ [17];

און לאידך, איז דאָס אַלץ נכלל און איז אַ טייל פון פרשת „בהר (סיני)״, אַן אויפגעהייבענער (און געהויבענער) אָרט, דער אָרט פון מתן־תורה, וואו אידן זיינען געווען בתכלית העילוי און אינגאַנצן העכער פון וועלט (אַ סך מער ווי אין מדבר בכלל, וואָס איז היפך פון ארץ נושבת).

איז דער ביאור אין דעם, אַז היא הנותנת: דער תכלית פון מ״ת איז ניט אַז אידן זאָלן בלייבן „בהר סיני״, און ניט האָבן קיין שייכות צו וועלט און צו אַ סדר החיים ווי ער איז ע״פ טבע, נאָר אדרבה: צו אַריינקומען אין „ארץ נושבת״, אין אַ הנהגה ע״פ טבע, וועלכע גיט אַן אָרט אויפן גאַנצן סדר הירידה וואָס ווערט דערציילט אין פרשה — און מיטן כח פון „בהר סיני״ זאָלן זיי זיך מתגבר זיין אויפן העלם הטבע

[אַז טראָץ דעם וואָס דער העלם פון טבע גיט אַן אָרט ע״פ תורה, וויבאַלד אַז בכלל איז אין סומכין על הנס [18], אויף דער שאלה „וכי תאמרו מה נאכל״, גיט אָבער תורה דעם כח צו שטאַרקן זיך און געוועלטיקן אויף טבע, ביז אַז „וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית״ [19] — נאָך איידער ס׳קומט שנת השמיטה זעט ער אַז ער האָט „תבואה לשלש השנים״ [19].

און אויך אַ נמכר לעכו״ם וואָס ע״פ תורה איז ער משועבד לרבו באופן אַז עס איז דאָ אַ קס״ד „אף אני כמותו״ — זאָגט אָבער תורה [20] „לא תעשו גו׳״, אַז אויף ענינים פון אידישקייט האָט קיינער ניט קיין שליטה אויף אַ אידן].

עד״ז איז אויך דער אינהאַלט און אויפטו פון ר׳ שמעון אין זיין מאמר „ג׳ כתרים הן כו׳ וכתר שם טוב עולה על

12) פרשתנו כה, כ.
13) לשון רש״י פרשתנו כו, א.
14) קידושין כ, א. וש״נ.
15) פרשתנו כה, מז.
16) פרש״י עה״פ. מתו״כ עה״פ. קידושין שם; ריש ע״ב. ועוד.
17) רש״י כו, א. מתו״כ עה״פ. נת׳ בארוכה בלקו״ש ח״ז ע׳ 177 ואילך.

18) ראה פסחים סד, ב. זח״א קיא, ב. קיב, ב.
19) פרשתנו כה, כא.
20) פרשתנו כו, א.

גביהן", וואס „כתר שם טוב" מיינט דעם „שם טוב" וואס א איד האט דורך „מעשים טובים" [21]: ר' שמעון (בן יוחי) איז דאך געווען „תורתו אומנתו" [22] (ביז אז „רשב"י וחבריו" וועלן געבראכט אין ש"ס ופוסקים [23] אלס די דוגמא אויף „תורתו אומנתו") —

זאגט רשב"י, אז ניט קוקנדיק אויף דעם גודל העילוי פון תורה, און אין תורה גופא „כתר תורה" — ווי תורה איז בתכלית השלימות ביי א איד: תורתו אומנתו — איז „כתר שם טוב (מעשים טובים) עולה על גביהן", ווייל דער תכלית פון תורה איז אז עס זאל ברענגען צו „מעשים טובים" (וואס טוען אויף אין וועלט).

ג. לכאורה פאדערט זיך אבער ביאור:

בשלמא רוב העולם, די וואס ניט תורתם אומנתם, עיקר עסקם איז ניט אין תורה (כמחז"ל [24] „הרבה עשו כר' ישמעאל ועלתה בידן, כרשב"י ולא עלתה בידן"), נאר זיי געהערן צום סוג פון מארי עובדין טבין — איז מובן, וואס ביי זיי איז „כתר שם טוב" (מעשים טובים) א גרעסערע מעלה ווי „כתר תורה":

אבער ווי איז שייך צו זאגן, אז רשב"י, וואס תורתו אומנתו (און איז א תלמיד [25] פון ר' עקיבא [26] וואס האלט אז „תלמוד גדול" [27], זאל ער האלטן, אז „כתר שם טוב עולה על גביהן" — העכער אויף פון „כתר תורה" [28] ?

און הגם אז ס'איז מובן אז אויך לויט רשב"י איז תורה אליין ניט געניג [29], נאר עס מוזן אויך זיין „מעשים טובים" [30]: און נאכמער, ווי דער לשון אין ירושלמי [31]: ולא מודה רשב"י שמפסיקין (פון תורה) לעשות סוכה כו' —

מיינט עס, לכאורה, נאר אז עס טארן ניט פעלן ח"ו קיין מעשים טובים [32] אויך

---

21) ראה כו"כ • מפרשי המשנה. ובאוה"ת בחקותי (כרך ב') ע' תערב: כש"ט דפי' מקיים מצות מעשיות. וראה לקמן הערה 65.

22) שבת יא, א. — בשבת שם (ועד"ז ברמב"ם הל' תפלה פ"ו ה"ח. וראה במ"מ והערות להל' ת"ת שבהערה הבאה) „אומנותן". אבל בטושו"ע ושו"ע אדה"ז (שבהערה הבאה) — „אומנתם". וצע"ק, שהרי לכאורה צ"ל „אומנותם" (לשון אומנות).

23) שבת שם. טושו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח סו"ס קו. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ד-ה.

24) ברכות לה, ב.

•) משא"כ בפיה"מ להרמב"ם וכו'. ולשיטתי' אזיל גם בס' היד שלא הביא „כש"ט עולה ע"ג". וראה הל' ת"ת שלו רפ"ג, ורפ"ד — הובאו בהל' ת"ת לאדה"ז רפ"ד ובסופו.

---

25) והמיוחד שבהם — ראה ירושלמי סנה' (פ"א ה"ב): א"ל (ר"ע) דייך שאני ובוראך מכירין כוחך.

26) ולהעיר מסנהדרין (פו, ב"ע"א): וכולהו אליבא דר"ע.

27) קידושין מ, ב. ובאוה"ת ואתחנן (ע' רסח. ע' רפ) שכוונתו (לא כהסיום — „נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה" — כ"א) דזה שתלמוד גדול הוא גם לולי הענין ד„מביא לידי מעשה". וראה פסק אדה"ז (הל' ת"ת שם ס"ג): מ"ע של ת"ת מצד עצמה היא ג"כ גדולה משאר המצות (רק שאינה שקולה כנגד כל המצות כולן אלא משום שהתלמוד מביא לידי מעשה כו').

28) אין לתרץ ע"פ הידוע (אוה"ת ר"פ ויגש. אוה"ת ואתחנן ע' רעו ואילך. ועוד) דלעת"ל יהי' מעשה גדול — כי מזה שנקבע מאמר זה באבות, הוראות עתה, מוכח, שזה שכש"ט עולה על גביהן הוא גם קודם הזמן דלעת"ל.

29) ראה גם דרך חיים (למהר"ל) אבות כאן: ודאי מה שאמר כאן כתר תורה לא אמרו כשאין לו מעשים דודאי כהאי גונא לא כתר הוא כלל.

30) להעיר מב"ק יז, א: אר"י משום רשב"י .. כל העוסק בתורה ובגמ"ח זוכה לנחלת שני שבטים כו'.

31) ברכות פ"א סה"ב. שבת פ"א סה"ב.

32) ובמצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים (ולא תחסר המצוה) — אין מפסיקין (מו"ק ט, ב. רמב"ם

ביי דעם וואס „תורתו אומנתו״ — אזוי ווי ביי מארי עובדין טבין איז דאָ דער חיוב צו לערנען תורה [33] (עכ״פ פרק א׳ שחרית ופרק א׳ ערבית [34]); וואס איז אַבער די הסברה, אז (אויך) ביי דעם וואס תורתו אומנתו פאַרמאַגן מעשים טובים אַ גרעסערע מעלה ווי לימוד התורה [35] ?

ד. לכאורה וואלט מען געקענט זאגן, אז דאס איז מובן פון ירושלמי הנ״ל: נאכן פרעגן „ולא מודה רשב״י שמפסיקין לעשות סוכה כו״, איז דער ירושלמי ממשיך און פרעגט ווייטער: ולית לי׳ לרשב״י הלמד על מנת לעשות כו׳ שהלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא —

וואס פון דעם איז פארשטאנדיק, אז דער טעם וואס מ׳דארף מפסיק זיין „לעשות סוכה״ איז ניט נאר ווייל ס׳מוז זיין אויך מעשה המצות, נאר נאכמער, אז דאס איז דער תכלית פון לימוד, אז דער „למד״ איז — „לעשות״:

און וויבאלד אז מעשה המצות איז דער תכלית פון לימוד, איז דערפון גופא געדרונגען, אז דאס האט א גרעסערע מעלה וחשיבות [36].

אבער אין אמת׳ן איז די סברא להיפך — אז דאס וואס מ׳דארף מפסיק זיין צו טאן א מצוה איז (ניט מצד מעלת המצות, נאר) כדי אז דער לימוד התורה זאל זיין כדבעי (— אויב דער „למד״ איז ניט „לעשות״ איז עס א חסרון אינעם (עצם) לימוד);

און ווי געוויינטלעך אמאל בארוכה [37] וועגן דעם לשון פון אלטן רבי׳ן אין הל׳ ת״ת [38] (וואו ער איז מבאר דעם דין אז מ׳דארף מפסיק זיין פון לימוד התורה צו טאן א מצוה שא״א להעשות ע״י אחרים): כי זה כל האדם כמו שאמרו חכמים [39] תכלית חכמה תשובה ומע״ט ואם אינו עושה כן נמצא שלמד שלא לעשות כו׳ —

אז דערמיט מיינט דער אלטער רבי צו מסביר זיין, אז דאס וואס מ׳דארף

הל׳ ת״ת פ״ג ה״ד. הל׳ ת״ת לאדה״ז שם (ושם, שאין מפסיקין גם מלימוד שאינו נוגע עכשיו למעשה מפני ש„ת״ת מצד עצמה היא ג״כ גדולה משאר מצות״)).

33) רמב״ם הל׳ ת״ת פ״א ה״ח. טושו״ע יו״ד ר״ס רמו. שו״ע אדה״ז או״ח ר״ס קנה. וראה הל׳ ת״ת לאדה״ז פ״ג פרטי דינים בזה.

34) מנחות צט, סע״ב. הל׳ ת״ת לאדה״ז שם סעיף ד׳.

35) ראה מאמר רשב״י • (קה״ר פ״ז, א (ב)) „ג׳ כתרים הם כו׳ כל מי שזוכה לתורה כאילו זכה לשלשתן וכל שלא זכה לתורה כאילו לא זכה לאחת מהן״ — ואינו מסיים שם •• וכש״ט עולה על גביהן. וראה מת״כ שם, דמה שמסיים „כל מי שזוכה לתורה כו״ — „י״ל שזה מ״ש במשנה במס׳ אבות שכש״ט עולה על גביהון כי התורה שם הטוב״ •••. וראה לקמן הערה 65.

•) ע״ד מאמר זה איתא ביומא עב, ב. ספרי קרח יח, כ. י״ל משלי רמז תתקמא. הובא בהל׳ ת״ת להרמב״ם (רפ״ג) ולאדה״ז (רפ״ד) — אבל במקומות הנ״ל אינו מרשב״י.

••) אבל בפיסקא שלאח״ז (ג) הובא מאמר רשב״י „חביב שם טוב מארון הברית כו׳ חביב שם טוב מכהונה ומלכות כו״.

•••) ולהעיר מאדר״נ רפמ״א, שמביא מאמר ר״ש, ואח״כ מפרש רק הג׳ כתרים ומעלת כתר תורה על כתר כהונה ומלכות (כתר כהונה כיצד אפילו נותן כו׳ כתר מלכות אפילו נותן כו׳ אבל כתר תורה כו׳ כל הרוצה ליטול יבוא ויטול כו׳). וראה רמב״ם הובא לעיל הערה 21 בשוה״ג.

---

36) ע״ד פרש״י ד״ה מביא ב״ק יז, א: אלמא מעשה עדיף. אבל ראה תוס׳ שם, וקידושין שם ד״ה תלמוד.

37) לקו״ש חט״ו ע׳ 138 ואילך.

38) פ״ד ס״ג.

39) ברכות יז, א.

מפסיק זיין דעם לערנען צו טאָן די מצוה איז ווייל דאָס איז דער תכלית (ושלימות) פון „חכמה" (תורה) גופא, און דעריבער — „אם אינו עושה כן נמצא שלמד שלא לעשות"; ד. ה., ווען ער איז ניט מפסיק אינמיטן ת"ת צוליב אַ מצוה (שא"א להעשות ע"י אחרים), איז דער חסרון (ניט נאָר אין דעם וואָס ער האָט ניט די מצוה, נאָר אויך) אין דעם וואָס דער לימוד איז ניט געווען כדבעי.

קומט אויס, אַז דער מחז"ל זאָגט אַז די שלימות פון חכמה איז תשובה ומע"ט, אַבער ניט אַז זיי שטייען העכער פון תורה [40] — ועפ"ז הדרא קושיין לדוכתא: פאַרוואָס זאָגט רשב"י אַז „כתר שם טוב עולה על גביהן"?

ה. דער ביאור אין דעם: וויבאַלד אַז די כוונה פון דער בריאה איז צו מאַכן די וועלט אַ דירה לו ית', איז פאַרשטאַנדיק, אַז אַלע אופנים אין דער עבודת ה' אין וועלט זיינען נויטיק כדי עס זאָל זיך אויספירן אָט די כוונה — ניט נאָר מעשה המצות [41] וואָס וועלן געטאָן מיט דברים גשמיים, נאָר אויך לימוד התורה, אפילו דעם אופן פון תורתו אומנתו בייַ וועלכן מ'איז אינגאַנצן אויסגעטאָן פון וועלט, איז צוליב מאַכן וועלט אַ דירה לו ית'.

איינע פון די הסברות בזה [42]:

ס'איז אַ כלל [43] אַז „אין חבוש מתיר עצמו" — איז ווען בייַ אידן וואָלט געווען נאָר דער אופן העבודה פון אויפטאָן זייענדיג אין וועלט, וואָלט זיי ניט געקענט מזכך זיין און אויפהויבן דעם עולם פון זיין העלם [44] והסתר: דעריבער מוז (אויך) זיין בייַ אידן די תנועה פון אויסטאָן זיך און אויפהויבן זיך העכער פון (העלם ה)עולם:

און דער כח אויף דעם איז פון די וואָס תורתם אומנתם, זיי דאַרפן אויפטאָן אָט די תנועה (פון תורתם אומנתם) בייַ אַלע אידן, בייַ מארי עובדין טבין — איז אין די זמנים וואָס זיי דאַרפן (ע"פ תורה) אָפגעבן אויף לימוד התורה, אפילו ווען ס'איז נאָר פרק א' שחרית ופרק א' ערבית [45], זאָל בשעת הלימוד [46] זייער לערנען זיין אין דעם זעלבן אופן ווי אייגער וואָס האָט ניט קיין אַנדערע „אומנות" (ובמילא — דאגות) אויסער לימוד התורה.

ו. כדי אַז דער איד וואָס תורתו אומנתו זאָל זיך קענען אָפרייסן פון זיין לימוד און זיך אָפגעבן און אויפטאָן מיט אַנדערע אידן, איז ניט גענוג אַז ער זאָל טראַכטן ווען דעם נאָר דאָן ווען ער דאַרף זיך שוין בפועל פאַרנעמען מיטן צווייטן אידן — ווייל דעמאָלט, שטייענדיק כסדר אין אַ תנועה פון זיין אַריינגעטאָן נאָר אין לערנען, קען זיין, אַז ער וועט דעמאָלט ניט קענען פועל זיין בייַ זיך איבערריסן דעם לימוד און זיך פאַרנעמען מיט אַזאַ וואָס איז נידעריקער פון אַ מצב פון „תורתו אומנותו";

---

40) ע"ייג"כ תניא ספל"ז (מט, סע"א). וראה ג"כ (במעלת התורה על המצות) — תניא פ"ה, פכ"ג, ועוד.

41) ראה תניא פל"ז. ובכ"מ. וע"ייג"כ אגה"ק סוס"ה. סוס"ט. ועוד.

42) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 190.

43) ברכות ה, ב. וש"נ.

44) דעולם לשון העלם — לקו"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.

45) ולהעיר דרשב"י הוא המ"ד (מנחות שם) דיוצאין מצות לא ימוש גו' בק"ש שחרית וערבית. וראה קו"א בהל' ת"ת לאדה"ז רפ"ג (תו"א מג"א צח, ג). וראה לקו"ש ח"ג ס"ע 1004 ואילך.

46) שעפ"ז מובן מרז"ל (מכילתא בשלח טז, ד) שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן וביחד עם זה כאו"א מחוייב בת"ת ומברך נותן התורה (ל' הווה) וכו'.

און דעריבער דאַרף דער לימוד התורה גופא זיין דורכגענומען מיט דער כוונה, אז דער תכלית פון דעם לימוד איז כדי אויפצוטאָן אין וועלט — אויך ביי אַנדערע — די תנועה פון תורתו אומנתו,

[ע"ד ווי ס'איז מבואר[47] וועגן דער מעלה מיוחדת פון ר' עקיבא וואָס „נכנס בשלום ויצא בשלום"[48] — ניט ווי די אַנדערע וואָס „נכנסו לפרדס" און לא יצאו בשלום[49] — אז דאָס וואָס ער איז „יצא בשלום" איז געווען דערפאַר וואָס „נכנס בשלום": זיין כניסה אין פרדס — זיין „רצוא", אַרויסצוגיין פון וועלט (אין פרדס) — איז געווען „בשלום", מיט דער כוונה, אז פון דעם „רצוא" זאָל דערנאָך זיין דער „שוב" אין וועלט, און דעריבער — „ויצא בשלום"].

ועפ"ז קען מען מסביר זיין דעם אויבנדערמאַנטן ירושלמי (בנוגע מפסיק זיין אין לימוד התורה, אפילו פון דעם אופן הלימוד פון „תורתו אומנתו", צוליב עשיית מצוה) — „ולא מודה רשב"י שמפסיקין כו' (און דער ירושלמי איז מוסיף נאָך אַן ענין) ולית לי' לרשב"י הלמד על מנת לעשות כו'" — די"ל אז דערמיט מיינט דער ירושלמי צו זאָגן, אז

— [ניט נאָר האָט ער מפסיק געווען לפועל לעשיית סוכה כו', און ניט נאָר אז דער תכלית פון דעם לימוד איז וועגן עס קומט אַראָפּ אין „לעשות" בפועל (כנ"ל סעיף ד'), נאָר נאָכמער] —

דער „למד" גופא איז געווען „על מנת לעשות": שוין אינעם עצם לימוד דאַרף זיך אַנהערן אז די כוונה און דער תכלית הלימוד איז — „לעשות" (ווייל אַנדערש וועט שפּעטער אפשר זיין אומגלעך צו מפסיק זיין).

ז. קען מען אַבער פרעגן: בשלמא וועגן דער לימוד איז ניט אין אז אופן פון תורתו אומנתו — וועגן מ'איז ניט אויסגעטאָן אינגאַנצן פון עניני העולם כו' — קען מען פאַרשטיין ווי אזוי עס קען זיין אז בעת'ן לימוד גופא זאָל מען קענען טראַכטן וועגן אַראָפּלאָזן זיך אין וועלט צו א זולת:

וויבאַלד אַבער אז עס רעדט זיך וועגן אזא וואָס תורתו אומנתו — ווי קען ער, בעת'ן זיין אַריינגעטאָן אין אזא לימוד, טראַכטן וועגן אויפטאָן מיט אזעלכע וואָס זיינען פאַרנומען מיט „ואספת דגניך"[50] — ס'איז דאָך תרתי דסתרי[51] ?

איז דער ביאור אין דעם[52]: אט דאָס וואָס „רצוא" (אַרויס לויפן פון וועלט) און „שוב" (זיין אין וועלט) זיינען הפכיות'דיקע תנועות איז מצד מדידת הנבראים וסדר ההשתלשלות: אַבער וועגן א איד שטייט למעלה ממדידה, אין פשוט'ע וועלטער: וועגן ער שטייט בביטול צום רצון השם און כל עשיותיו איז באופן כזה — איז, סיי באָם רצוא סיי באָם שוב איז פנימיותו ומצבו דער זעלבער: ביטול (לרצון השם)[53].

---

47) ד"ה אחרי מות, תרמ"ט בסופו (סה"מ תרמ"ו-תר"נ ע' רס). לקו"ש ח"ג ע' 990.

48) חגיגה יד, ב (כגירסת הירושלמי שם פ"ב ה"א. ע"י שם).

49) חגיגה שם. ירושלמי שם.

50) עקב יא, יד. ברכות לה, ב.

51) ראה גם ד"ה אחרי מות שם (לענין כוונת ה„שוב" שצ"ל בה„רצוא" שהוא חיבור ואיחוד דשני הפכים).

52) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 7-126.

53) להעיר מהמכילתא (יתרו כ, א) דרע"ק •

•) משא"כ ר' ישמעאל — והוא האומר ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ (ברכות שם).

עוד דוגמא: שלוחו של אדם כמותו [54], עבד מלך מלך [55] — סיי ווען די שליחות און די עבודה זיינען אין זאכן וועלכע זיינען במעלת המשלח והמלך, סיי ווען זיי זיינען בדרגת השליח והעבד.

ויתרה מזה: מצד עצמותו ית', וואס ער איז נושא הפכים, קען זיין ביידע תנועות בבת אחת [56].

און דעריבער: ווען מען לערנט אין אן אופן פון תורתו אומנתו מצד זיין געשמאק — קען טאקע בשעת מעשה ניט זיין די כוונת ה"שוב": בשעת אבער מען לערנט תורה אין דעם אופן כדי אויסצופירן די כוונת העצמות (צו מאכן א דירה לו ית' בתחתונים) — דאן קען ביי אים זיין ביידע הפכים בבת אחת: ער קען זיין אינגאנצן אריינגעטאן אין תורה און בשעת מעשה זאל ער זיין דורכגע־נומען מיט דער ידיעה אז דער תכלית פון זיין לימוד איז כדי אראפצונידערן זיך און משפיע זיין אויף בעלי עסקים.

ח. דער ענין הנ"ל געפינט מען ביי רשב"י:

די גמרא [57] דערציילט, אז ארויסגיי־ענדיק פון מערה נאכן זיין דאָרט י"ב שנה און זיעענדיק ווי מענטשן פאר־נעמען זיך מיט אקערן און זייען, „אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, כל מקום שנותנין עיניהם מיד נשרף"; דוקא נאך דעם דרייצנטן יאר איז „כל היכא דהוה מחי ר"א הוי מסי ר"ש, א"ל בני די לעולם אני ואתה":

דער דיוק אין „די לעולם (בעוסקי תורה [58]) אני ואתה" איז (ניט אז ס'איז גענוג ווען בלויז זיי אליין זיינען „עוסקי תורה" און אנדערע וועלן זיך ח"ו ניט עוסק זיין אין תורה, נאר) אז עס איז גענוג וואס בייַ זיי איז געווען „תורתו אומנתו" אויף צו אויפטאן אט די תנועה אין וועלט („די לעולם").

וי"ל אז דאס איז אויך נרמז אין דעם חילוק צווישן י"ב און י"ג (שנה): דער מספר י"ב וויזט אויף סדר השתלשלות (י"ב ראשי חדשים, י"ב גבולי אלכסון וכו' [59]), י"ג איז העכער פון השתל־שלות [60]. און דעריבער:

מצד בחי' „י"ב" — השתלשלות, וואו „רצוא" און „שוב" זיינען הפכים, זאגט מען „מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה" — עס איז ניטא דער חיבור פון „חיי עולם" און „חיי שעה" (אז אויך ביי די וואס „כרבי וזרעי" [61] זאל זיין די תנועה פון אפגעבן זיך מיט „חיי עולם"):

דוקא מצד בחי' „י"ג" [62] איז געווארן די הנהגה פון „הוה מסי ר"ש" [63] — ניט

(דרשב"י תלמידו המיוחד — וראה לקמן הערה 63) אומר דהן בעשה והן בל"ת עונין הן (נת' בלקו"ש ח"ו ע' 124 ואילך. הדרן (הא') לפסחים נדפס בהגש"פ (קה"ת, תשמ"ו־ז) ע' תסה ואילך).

54) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.

55) ספרי (ורש"י) דברים א, ז. פרש"י לך טו, יח. בהעלותך יב, ח. ועוד (ובשבועות מז, ב: עבד מלך כמלך).

56) ראה שו"ת הרשב"א סי' תיח. הובא בס' החקירה להצ"צ ע' 68.

57) שבת לג, ב.

58) רש"י שם ד"ה די לעולם.

59) ראה ביאורים אוה"ת בראשית ז, א ואילך. ועוד.

60) שלכן מדות הרחמים (ועוד) — הן במספר י"ג. וראה אוה"ת בראשית (שם, סע"ב ואילך) בענין חודש העיבור.

61) לשון הגמרא שבת שם.

62) להעיר מאוה"ת בראשית (יד, א) ד"זו" — שענינו חיבור דשמש ולבנה — בגימטריא יג, עיי"ש.

63) כי ר"ש הרי אמר (גיטין סז, א) „מדותי תרומות מתרומות מדותיו של רע"ק (רבו)" ש„נכנס בשלום" (כנ"ל בפנים ס"ו), שהכניסה למערה

אפגעזונדערט פון וועלט, נאר אדרבה, הייבן (ווייל עס איז קריינק) די וועלט[64] — אויפטאן אין וועלט די תנועה פון „עוסקי תורה״.

ט. דאס איז אויך דער ביאור אין דעם וואס ר״ש זאגט „וכתר שם טוב עולה על גביהן״: עס מיינט (בפנימיות) דעם ענין פון „מעשים טובים״ אין דעם ענין פון לימוד התורה גופא[65] — זיך אפגעבן מיט אנדערע, אז אויך ביי די פון „כתר תורה״, תורתו אומנתו זאל זיין די תנועה פון מע״ט,

און דערפאר איז „כתר שם טוב עולה על גביהן״: וועז אין צוגאב צו זיין לערנען פאר זיך אין אן אופן פון „כתר תורה״ (תורתו אומנתו), איז דא „על גביהן״[66] אויך דער „כתר שם טוב״ [ד. ה. דער „כתר תורה״ גופא (ועד״ז „כתר כהונה וכתר מלכות״) איז אין אן אופן פון „שם טוב״] — אפגעבן זיך מיט אנדערע — דאן איז עס אין אן אופן פון „עולה״, אז עס פירט זיך אויס דער מכוון פון זיין לימוד התורה[67].

וע״ד הרמז י״ל: דערפאר איז דער מאמר הנ״ל פון רשב״י אריינגעשטעלט געווארן אלס משנה יג פון דעם פרק, צו מרמז זיין, אז דער ענין פון „כתר שם טוב עולה על גביהן״ האט זיך אויפגע־

(התבודדות מהעולם — רצוא) היתה כדי שיהי׳ אח״כ ה„שוב״. וראה לקו״ש ח״ד ע׳ 1237.

64) ולא רק היכא ד„מחי ר״א בנו, כ״א „אמר איכא מילתא דבעי לתקוני״ (שבת שם בסוף העמוד). וראה לקו״ש ח״ג ע׳ 1005.

65) עיין גם פיה״מ להרמב״ם כאן. ולהעיר מלקו״ת סוכות (פג, א) דכתר שם טוב הו״ע „גדול תלמוד שמביא לידי מעשה״: שיחת כ״ק מו״ח אדמו״ר (נעתקה בלקו״ש ח״ד ע׳ 1215 הערה 13) דכש״ט הו״ע הריקודים בשעת הקפות (שמחת התורה).

וע״פ המבואר בפנים יש לתווך מאמר זה דרשב״י עם מאמר הנ״ל הערה 35 — כי „כתר שם טוב״ הוא (גם) פרט במעלת התורה.

66) ראה גם לקו״ש ח״ד ס״ע 1214 ואילך. ובלקוטו״ש לזח״א ע׳ כב: מהלשון וכש״ט עולה על גביהן משמע שהוא למטה מהג׳ כתרים אלא שעולה על גביהן.

67) ע״פ המבואר בפנים — שכוונת ר״ש ב„כתר שם טוב״ הוא (גם) פרט בלימוד התורה — יש לבאר ג״כ טעם חלוקת משנה זו, דלכאורה:

א) מהי השייכות בין מאמר זה למאמר ר׳ יהודה „הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון״?

ב) המאמרים הי׳ צ״ל בסדר הפוך — מתחלה מאמר ר״ש „וכתר שם טוב עולה על גביהן״ שקרוב לתוכן משנה שלפנ״ז „יהי כבוד תלמידך כו׳ וכבוד חברך כו׳ (והרי „כל המכבד כו׳ מכובד״ — אבות שם מ״ו), ואח״כ מאמר ר״י „הוי זהיר בתלמוד כו׳ שקרוב לתוכן משנה שלאח״ז „הוי גולה כו׳ שחבריך יקימוה (התלמוד) בידך כו׳ (וראה נחלת אבות לאבות כאן)?

[ואף שמצינו בכ״מ שר״י קודם לר״ש • — ה״ז מפני שהוא ראש המדברים (שבת לג, ב). — ועפ״ז י״ל ומתורץ מה שבמקומות אחדים ר״ש קודם — מפני שהי׳ לפני העובדא דשבת (שאז נתמנה ר״י לראש המדברים)••;

אבל זה שייך רק כשדיבורם במסיבה אחת (ואולי — גם בענין אחד ממש) — שאז צ״ל ר״י ראש כו׳, אבל בנדו״ד — אין כאן מסיבה בכלל ולא דבור בענין אחד. ומצד תוכן המאמרים מתאים יותר שיהיו בסדר הפוך, כנ״ל].

וע״פ המבואר בפנים מובן, כי תוכן אחד לשני המאמרים — הזהירות באופן לימוד הנרצה; אלא שר׳ יהודה (מלשון הודאה) מדבר בתחילת העבודה שצריך להזהיר על „שגגת תלמוד״, ואילו רשב״י מדבר ע״ד לימוד באופן (כלימודו הוא —) דתורתו אומנתו, שגם לימוד זה צ״ל באופן ד„כתר שם טוב״ (לפעול בהזולת).

•) אבל י״ל אם המאמרים דאבות בכלל נסדרו ע״פ סדר הזמנים וכיו״ב (לבד פרק א׳); ואפילו במשנה אחת עצמה — ראה לדוגמא בפרק דילן משנה ה׳.

••) וכבר הקשו על הקדמת הרמב״ם בפיה״מ בסופה שרשב״י בדור לאחרי דורו דר״י. ועוד להוסיף — דעפ״ז קשה גם מה שבכ״מ הוקדם ר״ש.

טאָן ביי רשב״י (נאָכן זיין די יג שנה[68] אין מערה —), מצד בחי׳ „י״ג״, כנ״ל.

יו״ד. דערמיט וועט מען פֿאַרשטיין די שייכות פון כהנ״ל צו ל״ג בעומר:

עס[69] שטייט אין זהר[70] אז אין דעם טאָג פון זיין הסתלקות האָט רשב״י (צוזאַמען דערמיט וואָס ער אַליין איז צוגעקומען צו די העכסטע השגות אין רזין דאורייתא[71], האָט ער) מגלה געווען צו זיינע תלמידים „מלין קדישין דלא גליאן עד השתא״;

וואָס דאָס איז בהתאם צום כללות׳דיקן אויפטו פון רשב״י בנוגע צו רזי תורה: אַנדערע תנאים, וואָס האָבן זיך עוסק געווען אין רזי תורה, האָבן די רזי תורה ניט מגלה געווען צו אַנדערע[72]; רשב״י׳ס ענין איז געווען דער חיבור פון „סתים״ און „גליא״[73] — אָט דעם חלק פון תורה, וואָס איז אין אַן אופן פון „רז״ (ווייל ס׳איז העכער פון גילוי אין וועלט) האָט ער אַראָפּגע־ براַכט לידי גילוי [וי״ל אַז דאָס איז בדוגמא צו דעם חיבור פון „חיי עולם״ און „חיי שעה״].

יא. אָט דער חיבור פון „חיי עולם״ (העכער פון וועלט) און „חיי שעה״ (זיין אין וועלט) — איז אויך די נקודת התוכן פון פ׳ בהר: אין דער פרשה איז מודגש,

68) להעיר ד„משנה״ היא גם לשון „שנה״ (ראב״ע בא יב, ב. ספר השרשים לר׳ יונה בן ג׳נאח ולהרד״ק ע׳ שנה).

69) לכללות סעיף זה — ראה לקו״ש ח״ה ע׳ 129 ואילך, ושנ״ב.

70) אדז״ר רפז, ב. וראה גם שם רצא, א.

71) סדור שער הל״ג בעומר דש, סע״ב. המשך והחרים תרל״א ס״ע נד ואילך.

72) זח״ג קה, ב. וראה גם פסחים קיט, ר״ע״א. חגיגה יג, א.

73) המשך והחרים שם ע׳ נב ואילך. ועייג״כ המשך חייב אדם לברך תרל״ח פכ״ה.

אַז אפילו ווען מ׳האָט צו טאָן מיט „ארץ״ וטבע איז צוזאַמען דערמיט דאָ דער „בהר סיני״ וואָס איז העכער פון וועלט און טבע, און נאָכמער — דאָס איז אַ טייל פון (פרשת) בהר סיני, פון דורכ־ פירן כוונת מ״ת בהר סיני;

און ווי דאָס זאָגט זיך אויס אין התחלת הסדרה (וואָס איז כולל כל הסדרה) און סיום הסדרה (וואָס הכל הולך אחר החיתום[74]):

אין אַנהויב פון סדרה רעדט זיך וועגן מצות שמיטה, וואָס איר אויפטו איז, אַז אויך אַ איד וואָס איז פֿאַרנומען מיט עבודת אדמה, און אין אַן אופן וואָס ע״פ תורה פרעגט ער „וכי תאמרו מה נאכל״ (כנ״ל סעיף ב׳), זאָל ביי אים זיין אַ יאָר פון „שבת להי״[75], ווען ער קען זיך אַפּ־ געבן און גיט זיך אַפּ בפועל מיט „בהר סיני״ — לימוד התורה[76] — אַן קיינע דאגות (ע״ד תורתו אומנתו); ובדקות יותר: ביי אים לייגט דער שם הוי׳ („שבת לה״) שלמעלה מהטבע.

און אין סיום הסדרה איז דאָ בענין זה נאָך אַ גרעסערער חידוש („על הסדר״) — אַז אפילו אַזאַ וואָס איז „נמכר לנכרי״, וואָס אין דער ירידה אין עולם וטבע גופא איז דאָס אַ ירידה בתכלית, אַז ער ווערט משועבד צום נכרי ביז ס׳איז דא (כנ״ל ס״ב) אַ קס״ד אין תורת אמת אַז „אף אני כמותו״ —

זאָגט תורה[77], אַז ניט נאָר „לא תעשו

74) ברכות יב, א.

75) פרשתנו כה, ב.

76) ראה ספורנו ועוד עה״פ.

77) וע״ד זה מצינו ברשב״י שאמר (סוכה מה, ב) „יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין״ — שגם אלה שיש עליהם דין ועונש הוא פוטר אותם (שזה כולל ג״כ הענין שעונשי התורה הם תיקון להנענש). וראה לקו״ש ח״ג ס״ע 1005 ואילך. לקמן ע׳ 363 ואילך.

גו"ּ (אָז קיינער קען ניט מושל זיין אויף אַ אידן אין ענינים פון תומ"צ), נאָר נאָכ־מער — „אני ה', נאמן לשלם שכר"[78]:

דער ענין פון שכר מצוה ווייזט, אַז דער אור אלקי וואָס ווערט נמשך און נתגלה דורך קיום המצוה, לייכט ביים מענטשן און קומט אַראָפּ ביי אים אין השגה; ד. ה. אַז אפילו אַ נמכר לנכרי קען זיך אויפהויבן העכער פון דעם שעבוד לרבו און צוקומען צום „אני ה'", שלמעלה מהטבע[79].

(משיחות ש"פ בהו"ב תשכ"ג ותשכ"ד, ש"פ אמור תשל"ז)

78) סוף פרשתנו וברש"י. ואינו אומר בכתוב „אלקיכם", ענין העונש, כי אינו שייך בו.

79) ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 7־186.